प्री–बोर्ड परीक्षा 2024–25

संस्कृत

कक्षा–10

समय–3घंटे पूर्णांक–75

प्र01. उचितं विकल्पं चित्वा लिखत– 6

(1) "बालके" इत्यास्मिन् पदे विभक्तिः अस्ति–

(1) प्रथमा (2) द्वितीया (3) षष्ठी (4) सप्तमी

(2) "लतया" इत्यस्मिन् पदे विभक्तिः वचनम् अस्ति–

(1) एकवचनम् (2) द्विवचनम् (3) बहुवचनम् (4) एतेषु कोऽपि न

(3) "अस्मद्" शब्दस्य रूपम् अस्ति–

(1) अहम् (2) रामः (3) त्वम् (4) किम्

(4) "सदाचारः एव परमो धर्मः" अस्मिन् वाक्ये अव्ययम् असित–

(1) सदाचारः (2) एव (3) परमो (4) धर्मः

(5) "युष्मद्" शब्दे रूपे षष्ठी विभक्तेः एकवचने रूपमस्ति–

(1) त्वम् (2) त्वया (3) यूयम् (4) तव

(6) "तत्र एकः विद्यालयः अस्ति" अस्मिन् वाक्ये अव्ययम् अस्ति–

(1) तत्र (2) एकः (3) विद्यालयः (4) अस्ति

प्र02. रिक्त स्थानानि पूरयत– 6

(1) "वदसि" इत्यास्मिन् पदे................लकारः अस्ति। (लट्/लृट्)

(2) "अस्ति" इत्यस्मिन् पदे...............पुरुषः अस्ति। (उत्तम/प्रथम)

(3) "गच्छति" इत्यस्मिन्.............धातुः अस्ति। (गम्/हस्)

(4) लोट् लकारस्य रूपं.....................अस्ति। (लिखति/लिखतु)

(5) "प्रहारः" इत्यस्मिन् पदे......................उपसर्गः अस्ति। (प्र/हारः)

(6) 'अपवादः' अत्र................उपसर्गः अस्ति। (अप/वादः)

प्र03. शुद्ध वाक्यानां समक्षम् "आम्" अशुद्ध वाक्यानां समक्षं 'न' इति लिखत– 6

(1) 'विद्यालयः' इत्यस्मिन् पदे दीर्घ सन्धिः अस्ति।

(2) 'मनोरथः' इत्यास्मिन् पदे व्यञ्जन सन्धिः अस्ति।

(3) 'जगदीश' इत्यास्मिन् व्यञ्जन सन्धिः न अस्ति।

(4) 'राजपुत्रः' इत्यास्मिन् पदे तत्पुरुष समासः अस्ति।

(5) 'यथाशक्तिः' इत्यास्मिन् पदे अव्ययीभाव समासः अस्ति।

(6) 'पंचवटी' इत्यास्मिन् पदे द्वन्द्वसमासः अस्ति।

प्र04. युग्ममेलनं कुरुत– 6

(1) गत्वा	–	(1) दुर्वहम्
(2) तुमुन्	–	(2) वायुः
(3) आदाय	–	(3) क्त्वा
(4) सलिलं	–	(4) हसितुम्
(5) पवनः	–	(5) ल्यप्
(6) सुकरम्	–	(6) नीरम्

https://www.mpboardonline.com

प्र05. एकपदेन उत्तरं लिखत्– 6

(1) 'अस्तमये' इत्यस्य पदस्य विलोमपदं किम् ?

(2) कृषकाय: क: आसीत् ?

(3) चौर: क: आसीत् ?

(4) वाचि का भवेत् ?

(5) ''बालक: वीर:'' अत्र विशेष्य पंद किम् अस्ति ?

(6) ''क्रुद्धः सिंहः'' अत्र विशेषणपदं किम् अस्ति ?

अधोलिखित प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृतभाषायां लिखत–

प्र06. घातक: किमर्थं मानीं कथ्यते ? 2

अथवा

अन्ते प्रकृतिमाता प्रविश्य सर्वप्रथम् किं वदति ?

प्र07. प्राणेभ्योऽपि क: रक्षणीय: ? 2

अथवा

अस्माकं पर्यावरणे किं किं दूषितम् अस्ति ?

प्र08. जन: किमर्थं पदाति: गच्छति ? 2

अथवा

बुद्धिमती श्रृगालं किम् उक्तवती ?

प्र09. सुरभि: इन्द्रस्य प्रश्नस्य किमुत्तरं ददाति ? 2

अथवा

मीन: कदा दीनां गतिं प्राप्नोति ?

प्र010. कुशलवयोः वंशस्य कर्ता क: ? 2

अथवा

भूकम्पस्य केन्द्र बिन्दु: क: जनपद: आसीत् ?

प्र011. प्रश्न–निर्माणं कुरूत (कोऽपि द्वौ)– 2

(1) व्याघ्रं दृष्ट्वा धूर्त: श्रृगाल: अवदत।

(2) त्वं मानुषात् विभेषि।

(3) सर्वे प्रकृतिमातरं प्रणमन्ति।

प्र012. अधोलिखितानि वाक्यानि क: कं प्रति कथयति (कोऽपि द्वौ)– 2

(1) वयस्य! अपूर्वं खलु नामधेयम्।

(2) जानाम्यहं तस्य नामधेयम्।

(3) यदि अहं कृष्णवर्ण: तर्हि त्वं किं गौराङ्ग ?

प्र013. प्रश्नपत्रे समागतान् श्लोकान् विहाय स्वपाठ्य पुस्तकात् एकम् श्लोकं लिखत। 2

प्र014. अधोलिखितेषु अशुद्धकारक वाक्यानां शुद्ध कुरूत– (कोऽपि द्वौ) 2

(1) वृक्षस्य पत्रं पतति।

(2) माता बालकं दुग्धं ददाति।

(3) श्रीगुरूं नम:।

प्र015. रिक्त स्थानं पूरयत– (कोऽपि चत्वार:) 2

(1) काक:................भवति।

(2) ....पर भृत अपि कथ्यते।

https://www.mpboardonline.com

(3) तत्र राजसिंहः नाम..............वसति स्म।

(4) भूकम्पित समये.................गगनमेव उचित भवति।

प्र016. अधोलिखितानि वाक्यानि घटनाक्रमानुसारेण योजयत्– 2

(1) सः ऋषभः हलमूढ्वा गन्तुमशक्तः क्षेत्रे पपात्।

(2) कश्चित् कृषिकः बलीवर्दाभ्यां क्षेत्रकर्षणं कुर्वन्नासीत्।

(3) तयोः बलीवर्दयोः एकः शरीरेण दुर्बलः जवेन गन्तुमशक्तश्चासीत्।

(4) अतः कृषकः तं दुर्बलं वृषभं तोदनेन नुदन् अवर्तत।

प्र017. वाच्य–परिवर्तनं कुरूत– (कोऽपि द्वौ) 2

(1) अहं जलं पिबामि। (कर्मवाच्य)

(2) त्वया पुस्तकं पठ्यते। (कर्तृवाच्य)

(3) सः गच्छति। (भाववाच्य)

प्र018. अधोलिखितं गद्यांश पठित्वा प्रश्नानां उत्तराणि संस्कृत भाषायाम् लिखत– 3

बुद्धिमति पुत्रद्वयोपेता पितुर्गृहं प्रति चलिता। मार्गे गहनकानने सा एकं व्याघ्रं ददर्श। सा व्याघ्रमागच्छन्तं दृष्ट्वा धाष्ट्र्यात् पुत्रौ चपेटया प्रहृत्य जगाद–कथमेकैकशो व्याघ्रभक्षणाय कलहं कुरूथः अवयेकरतावद्विभज्य भुज्यताम्। पश्चाद् अन्यो द्वितीयः कश्चिल्लक्ष्यते।

(1) सा कुत्र व्याघ्रं ददर्श।

(2) केन उपेता पितुर्गृहं प्रति चलिता ?

(3) किमर्थं कलहं कुरूथः।

अथवा

दैवः प्रकोपो भूकम्पो नाम, तस्योपशमनस्य न कोऽपि स्थिरोपायोदृश्यते। प्रकृतिः समक्षमद्यापि विज्ञानगर्वितो मानवः वामनकल्प एव तथापि भूकम्प रहस्यज्ञाः कथयन्ति यत् बहुभूमिकथवन निर्माणं न करणीयम्। तटबन्धं निर्माय बृहन्यात्रं नदीजलमपि नैकास्मिन् स्थले पुञ्जीकरणीयम् अन्यथा असन्तुलनवशाद् भूकम्पस्सम्भवति।

(1) दैवः प्रकोपो नाम कः ?

(2) बहुभूमिक भवनं किं न करणीयम् ?

(3) तटबन्धं निर्माय किं न करणीयम् ?

प्र019. अधोलिखित पद्यांशं पठित्वा प्रश्नानां उत्तराणि संस्कृतभाषायां लिखत– 3

सेवितव्यो महावृक्षः फलच्छायासमन्वितः।

यदि दैवात् फलं नास्ति छाया केन निवार्यते।।

(1) अस्माभिः कीदृशः वृक्षः सेवितव्यः ?

(2) महावृक्षः कीदृशं भवति ?

(3) दैवात् कं न अस्ति ?

अथवा

पिता यच्छति पुत्राय बाल्ये विधाधनं महत्।

पिताऽस्य किं तपस्तेपे इत्युक्तिस्तत्कृतज्ञता।।

(1) विद्याधनं कः यच्छति ?

(2) बाल्ये महत् किम् ?

(3) पुत्रः विद्यां प्राप्य किम् अनुभवति ?

https://www.mpboardonline.com

प्र020. अधोलिखितं नाट्यांशं पठित्वा प्रश्नानाम् उत्तराणि संस्कृत भाषायाम् लिखत– 3

काकः– वस्तुतः वनराजः भवितुं तु अहमेव योग्यः।

पिकः– त्वं यत्र–तत्र का–का इति कर्कशध्वनिना वातावरण मा कुलीं करोषि। कृ ष्णवर्णम् मेंध्यामेध्य भक्षकं त्वां कथं वनराजं मन्यामहे वयम् ?

काकः– अरे । अरे । किं जल्पसि ? विस्मर्यते किं यत् मम सत्य प्रियता तु जनानां कृते उदाहरणस्वरूपा ''अनृतं वदसि चेत् काकः दशेत्''।

(1) त्वं कर्कशध्वनिना वातावरणम् कथं करोषि ?

(2) मेध्यामेध्यभक्षकः कः ?

(3) काकः कदा दशेत् ?

अथवा

(सिंहासनस्थः रामः । ततः प्रतिशतः विदूषकेनोपदिश्य मानमार्गौ तापसौ कुशलवौ)

विदूषकः– इतइत आर्यौ !

कुशलवौ– (रामम् उपसृत्य प्रणम्य च) अपि कुशलं महाराजस्य ?

पुनरतिथिजनसमुचितस्य कण्ठाश्लेषस्य।

(परिष्वज्य) अहो हृदयग्राही स्पर्शः।

उभौ– राजासनं खल्वेतत्, न युक्तमध्यासितुम्।

रामः– सव्यवधानं न चारित्रलोपाय।

(1) विदूषकेन सह कौ प्रविशतः ?

(2) ह्रदयग्राही कः ?

(3) सव्यवधानं कस्मै न भवति ?

प्र021. अधोलिखितं अपठित–गद्यांशं पठित्वा प्रश्नानां उत्तराणि संस्कृतभाषायां लिखत–4

सूर्यवंशस्य राजा सगरः आसीत्। सः एकदा अश्वमेधयागं कृतवान् यागस्य अन्ते यागस्य अश्वः यत्र तत्र सचारं कृतवान्। अश्वमेधं कृत्वा सगरः स्वराम् इन्द्रः भविष्यति इति देवेन्द्रस्य अस्या आसीत्। तस्मात् सः यागस्य विघ्नं कर्तुं मार्ग चिन्तितवान्। ततः अश्वं गृहीत्वा पाताललोके कपिलमुनेः पुरतः स्थापितवान्। तदा मुनिः कुर्वन् ध्याने आसीत्। https://www.mpboardonline.com

(1) सगरः कस्य वशंस्य राजा आसीत् ?

(2) अश्वमेधयागं कः कृतवान् ?

(3) देवेन्द्रः किं चिन्तितवान् ?

(4) देवेन्द्रः अश्वं गृहीत्वा कुत्र स्थापितवान् ?

प्र022. स्वविद्यालस्य प्राचार्यस्य कृते पंचद्विवसस्य अवकाशार्थं प्रार्थनापत्रं लिखत। 4

अथवा

स्वभ्रातुः जन्मदिवसोत्सवस्य कृते स्वमित्राय आमन्त्रणं पत्रं लिखत।

प्र023. अधोलिखितेषु विषयेषु एकं विषयं स्वीकृत्य संस्कृत भाषायां निबन्ध लिखत– 4

(1) मम प्रियकविः (2) पुस्तकम्

(3) संस्कृतभाषायाः महत्वम् (4) पर्यावरणम्

https://www.mpboardonline.com